№ 100 ՈՒՐԲԱԹ ՄԱՅԻՍԻ 9

1908

ՈՒՐԲԱԹ ՄԱՅԻՍԻ 9 № 100

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16. Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲԼԻ

Ամսական Մէկ րուբլի

Ամերիկա տարեկան . 6 դօլլար
Եւրոպա » . . 30 ֆրանկ
Պարսկաստան » . 10 րուբլի

Շաբաթ, մայիսի 10-ին

Թիֆլիսի ժողովարանի ամառային ճեմում

Կովկասի հայոց գպրոցների ուսուցիչների և վարժուհիների միութեան օգտին

տեղի կունենայ

ԶԲՕՍԱՆՔ

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂՈՎ

Հետևեալ ծրագրով՝ բաղդի տակառ, կարթ, պօստ, կօնֆէտտի, ծաղիկներ, օդաձարտ, ամպոյ ձի, չուչելօ, բուֆէտ եայլն.

Ժամը 3-ից մինչև 6-ը բացառապէս երեխաների համար, մանկական հանդէս. Ներկայացում հայերէն լեզւով՝ ԿԱՐՄԻՐ ԾԱՂԻԿ, ռուսերէն՝ БОСОНОЖКА. Մանկական խաղեր փորձված դաստիարակչուհիների ղեկավարութեամբ. խմբական երգեցողութիւն.

Պարտէզում կը նուագէ զինուորական օրկէստրի 2 խումբ.

Մուտքը 25 կ., երեխաները վճարում են 15 կ. Իւրաքանչիւր մանկական տոմսակ ստանում է մի բնծայ.

ՍԿԻԶԲԸ 3 ԺԱՄԻՆ

(ու. 2.) ա. 2—1

ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍԻ 9-ԻՆ

Ժողովարանի դահլիճում

Հայոց Ազգագրական ընկերութեան նախաձեռնութեամբ

Սիմէօն Յակոբեանը

Կը դասախօսէ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆԻ

մասին, նրա ծննդեան հարիւրամեակի առիթով.

Տեղերի գինը՝ 1 ր., 50 կ. և 25 կ.

Տոմսակները կարելի է ստանալ պ. Ե. Ծատուրեանի խանութում (Դվօրցօվայա) և Ժողովարանի շվէյցարի մօտ.

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին

Նախագահ՝ Ա. Մելիք-Ազարեան

(հ. ու.) աո. 2—2

ՀՐԱՒԷՐ

Ս. Էջմիածնի սինօդի հրաման համաձայն և Թեմիս սրբազան առաջնորդի կարգադրութեամբ յայտնվում է ի գիտութիւն Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու ծխականներին, որ սոյն մայիսի 11-ին, ժամը ուղիղ 12-ին, յիշեալ եկեղեցում նշանակված է ծխական ժողով, ուր հրաւիրվում են ներկայ լինել արական սեռի պատկանող այն ծխականները, որոնց հասակը պակաս չէ 25 տարեկանից, ընտրելու երեք երէցփոխպատուիրակներ, որոնք թեմիս միւս պատուիրակների հետ գումարվելով սեպտեմբերի 21-ին առաջնորդարանում՝ ընտրելու են թեմի կողմից մի պատգամաւոր ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութեանը մասնակցելու համար.

Սիմէօն աւ.-քահ. Ջմշկեան

(ու. 2.) աո. 3—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Բաբայեանը

այս ամառ շարունակելու է ընդունել ներքին և ջղային հիւանդներ Կիսլօվօդսկում և Էսսենտուկում, մայիսի 16-ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը.

[չ. ու. կ.] ա. 12—5

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

Արդէն սկսվել են կաթողիկոսական պատգամաւորների ընտրութեան նախնական գործողութիւնները.

Գանձակում կայացել է եկեղեցական պատուիրակների ընտրութիւնը.

Թիֆլիսում պատուիրակների ընտրութիւնը նշանակված է առաջիկայ կիրակի օր, մայիսի 11-ին.

Ընտրութիւններ նշանակված են և միւս թեմերում.

Արդեօք շուտ կը վերջանան պատուիրակների ընտրութիւնները՝ թէ նրանք կը ձգձգվեն ամբողջ շաբաթներ—մենք այդ չը գիտենք. բայց անհրաժեշտ ենք համարում նկատել, որ հոգևոր իշխանութիւնը իր կողմից հոգ չէ տարել Թիֆլիսում նախօրօք յայտարարել ընտրութիւնների մասին և ծխականներին ուղղված հրաւէրը լոյս տեսաւ միայն երէկ, ընտրութիւններից երկու օր առաջ.

Եւ անկասկած՝ ծխականներից շատերին շատ ուշ տեղեկութիւն կը հասնի ընտրութիւնների մասին, որի պատճառով առաջիկայ ծխական ժողովները կը լինեն սակաւամարդ.

Պատուիրակների ընտրութիւնը կատարվելու է ոչ ազգաբնակութեան քանակի համեմատութեամբ, այլ եկեղեցիների թւի.

Դա,անկասկած, անարդարութիւն է, որը պէտք է ժամանակով վերացնել. Եւ արդարև, կան եկեղեցիներ, որոնք ունեն 800—900—1000 և աւելի ծուխեր, բայց կան և այնպիսիները, որոնք ունեն միայն 100—150 ծխական, իսկ նրանց ընտրած պատուիրակների թիւը պէտք է լինի միատեսակ բոլոր եկեղեցիներում, այն է երեքական ընտրելի անձն ամեն մի եկեղեցական ժողովից. Թէ Վանքի մայր եկեղեցու բազմամարդ և թէ Վերայի կամ Նաւթլուղի սակաւամարդ ծխական համայնքները կունենան երեքական պատուիրակներ.

Երբ թեմի բոլոր եկեղեցիներում կը վերջանան ընտրութիւնները, այն ժամանակ եկեղեցական բոլոր պատուիրակները, հաւաքված Թիֆլիսում, կընտրեն մի թեմական պատգամաւոր, որը յետոյ կուղևորվի Էջմիածին մասնակցելու կաթողիկոսական ընտրական ժողովներին. Այդ պատգամաւորի ընտրութիւնը տեղի կունենայ սեպտեմբեր ամսին.

Ինչպէս տեսնում էք, պատուիրակների և պատգամաւորի ընտրութիւնները միմեանցից բաժանված են շատ մեծ ժամանակամիջոցով.

Մենք «Մշակի» նախորդ համարներից մէկում յայտնել էինք, որ աւելի նպատակայարմար կը լինէր պատուիրակների ընտրութիւնները կատարել աշնանը. բայց կարգադրութիւնները արդէն արված են. Եւ մնում է միայն մշակել ընտրութեան կանոններ ապագայ կաթողիկոսական ընտրութիւնների համար.

Ընտրական գործը, անհասարակ, կարօտ է լիակատար մշակութեան՝ համապատասխան ժամանակի հայեացքներին և պահանջներին. Եւ այն, ինչ գոհացնում էր մի տասն-երեսուն տարի սրանից առաջ, այժմ այլևս բաւարարութիւն չէ տալիս և զգացվում անհրաժեշտութիւն ընտրական կատարեալ սիստեմի.

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Կ. Պոլիս, 8 մայիսի

Վանի դէպքերի մասին ռուսաց դեսպանատան առաջադրութեանը մեծ վէզիրը պատասխանեց, որ Բ. Դուռը նպատակ չունի Վանում խիստ միջոցների դիմել. ռմբակոծութիւն չի լինի. հայկական թաղը անվնաս կը մնայ. իշխանութիւններին համապատասխան պատուէրներ են ուղարկված. («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 8 մայիսի

«Կոր. Բիւրօյին» հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ Բ. Դրան փաստերի հիման վրա, Վանում, հայկական թաղում կատարված խուզարկութեան ժամանակ գտնվել է 200 հրացան. Կոմիտէջիները կարողացել են փախչել. («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 8 մայիսի

Վօլֆի գործակալութեանը Թէհրանից հաղորդում են, որ թիւրք-պարսկական սահմանային հարցը վերջնականապէս կանօնաւորելու համար շահը Կ. Պոլիս է ուղարկել մի յատուկ մասնախումբ, որ գտնվելու է դեսպանի իշխանութեան ներքոյ. («Հ. Գ.»)

—

Սիմլա, 8 մայիսի

Գեներալ Բարրէտի թնդանօթաձիգ վաշտը հասաւ մինչև Բօհօյտակ հովիտը, ուր յամառ դիմադրութեան հանդիպեց 2000 հոգուց բաղկացած թշնամու զօրախմբի կողմից. Վերջինիս առաջնորդների մէջն էր նաև աւղանական էմիրի եղբայրը Նասրուլլա-խանը.

Անգլիացիները կորցրին 29, տեղացիները՝ 50 սպանված. («Հ. Գ.»)

—

Պարիզ, 8 մայիսի

Մինիստրների խորհրդում Պիշօնը զեկուցեց Կ. Պոլսի ֆրանսիական դեսպան Կօնստանի հեռագիրը, որով հաղորդվում է, որ Հերակլիի հանքերի ֆրանսիական ընկերութիւնը արդէն բաւարարութիւն ստացաւ. Նկատի առնելով այդ հանգամանքը, հարցը պէտք է սպառված համարել. («Հ. Գ.»)

—

Պետական Դումայի շրջաններում շատ են խօսում այն խոշոր թիւրիմացութեան մասին, որ ծագել է Պ. Ն. Միլիւկօվի և Ա. Ի. Գուչկօվի միջև. Հաւատացնում են, որ գործը կարող է վերջանալ մենամարտութեամբ. («Кс.»)

—

Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետը տեղեկութիւն ստացաւ, որ Թիֆլիսից 3—4 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող վրաց Դիղօմի գիւղում, «գիոգօրէբա» տօնի առիթով, յայտնի աւազակապետներ Խուցիևը և Կասրաձէն իրանց աւազակախմբերով քէֆ են անում.

Անմիջապէս գեներալ-նահանգապետը իր ադիւտանտին կօզակներով ուղարկեց յիշեալ գիւղը՝ աւազակներին բռնելու համար.

Կօզակները գնալով գիւղ, յիրաւի տեսնում են յիշեալ անձերին քէֆ անելիս. Վերջիններս նկատելով մօտեցող վտանգը, դիրք են բռնում, որով սկսվում է կատաղի հրացանաձգութիւն երկու կողմից, որ տևում է մի քանի րոպէ.

Հրացանաձգութեան հետևանքը այն է լինում, որ մի կօզակ սպանվում է, երկուսը վիրաւորվում են. Աւազակներից սպանվում են 9 հոգի, երկուսը՝ վիրաւորվում. Խուցիևը և Կասրաձէն կարողանում են փախչել.

Հրացանաձգութեան ժամանակ վիրաւորվում են նաև տեղական գիւղացիներից, որոնց թիւը առ այժմ պարզված չէ.

Կատարվում է խիստ քննութիւն.

—

Թիֆլիս, 8 մայիսի

Երէկ Հաւլաբարում տեղի ունեցաւ մի բազմամարդ ժողով. Ոստիկանութիւնը կօզակներով շրջապատեց ժողովականներին և ձերբակալեց 30 հոգու. Մանրամասնութիւնները յայտնի չեն.

—

Երէկ Հին-Նախիջևանից ստացանք հետևեալ հեռագիրը.

Խորապէս վշտացած եմ իմ թանգագին ընկեր Գրիգոր Վանցեանի եղերական մահից. Հանգուցեալի ընտանիքին, հայ գրականագէտներին, ուսուցիչներին անկեղծ իմ վիշտն եմ յայտնում.

Արշակ Եղիազարեան

—

Կրասնօեարսկ, 7 մայիսի

Ենիսէյսկում ջրհեղեղ է. Քաղաքի $^2/_3$ մասը ջրի տակ է մնացել. Մարդկային զոհեր չը կան. («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 8 մայիսի

Թագաւոր Կայսրի ծննդեան օրվայ առիթով դեսպանատան եկեղեցում կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք. Ներկայ էին դեսպանը, դեսպանատան և հիւպատոսարանի պաշտօնեաները և ռուսական գաղութը. («Հ. Գ.»)

—

Պօլտավա, 8 մայիսի

Կրեմէնչուգում, գերեզմանատանը, երևան է հանվել զինուորական կազմակերպութեան զինուորա-յեղափոխական ժողովը. Ձերբակալվել են 18 զինուորներ, որոնք ծառայում են գլխաւորապէս հիւանդանոցում, և կազմակերպութեան պարագլուխը, որ տեղական վաճառականներից մէկի որդին է. Բոլոր 19-ին բանտարկել են. («Հ. Գ.»)

—

Կէրչ, 8 մայիսի

Գործադուլի պատճառով փակվեց Մեսակսուդու ծխախոտի ֆաբրիկան. Բանուորներին արձակեցին. Ծագելիք անախորժութիւնների առաջն առնելու համար եկաւ գործարանային տեսուչը. («Հ.Գ.»)

—

Թիֆլիսից «Новое Время»-ին հեռագրում են.

Բէլօսուարի պատժիչ զօրամասի հրամանատարը հեռագրում է Փոխարքային, որ ռուսաց հողում գտնվող Մահմեդի գիւղերը ապրիլի 27-ին այրված են, ոչ մի բան գերծ չէ մնացել.

500 զինված մահմեդականներ հաւանօրէն անարգել ներս կը մտնեն պարսից սահմանը.

Գեներալ Սնարսկուն հրամայված է անմիջապէս առաջ գնալ և պատժել հրոսակախմբին հրով և սրով, հիմնայատակ կործանել գիւղը, չը խնայելով կանանց և երեխաներին անգամ.

Այս կարգադրութիւնը կատարելու համար զօրախումբը անցաւ սահմանը. Արշաւախումբը լուրջ բնաւորութիւն չունի. աւելի մեծ նշանակութիւն ունեն թիւրք-պարսկական սահմանագլխում կատարվող դէպքերը. («Зак.»).

—

Պրիշիբից ուղարկել են հետևեալ հեռագիրը.

Բարդութիւններ են նկատվում. Ղաֆար-խանը, ունենալով իր տրամադրութեան տակ 10,000-անոց մի բանակ, կենտրօնացրած Արդաբիլում և Լէնգանում, տեղից չէ շարժվում խօջաբէկլուեցիներին պատժելու համար.

Արդաբիլի նահանգապետ Ռաշիդ-իւլ-Միւլքը չէ գնում գեներալ Սնարսկու մօտ. Գեներալի արտակարգ պահանջով այսօր, մայիսի 6-ին, Ջօրջաձէն ուղևորվեց Դրման.

Ամենայն օր նորանոր զօրքեր են գալիս այստեղ. («Б.»)

—

Պարսկական սահմանագլխի վրա տեղի ունեցող անցքերի առիթով Լէնքօրանից հետևեալ տեղեկութիւններն են հաղորդում, որ առաջ ենք համառօտութեամբ.

Մամեդ-Ղուլի խանի և աւազակ Հաջի-Աղայի կալանաւորութեան մասին տարածված մանաւոր լուրերը չեն հաստատվում պաշտօնական տեղեկութիւններով, որի շնորհիւ ազգաբնակութիւնը նորից սկսել է անհանգստանալ.

Պարսից իշխանութեան հետ բանակցութիւնները վարելը լիովին վերապահված է գեներալ Սնարսկուն.

Լաւաանների այն կարծիքը, թէ ռուս-պարսկական սահմանագլխի վրա պատահած միջադէպը լայն չափեր է ստացել շնորհիւ ռոտմիստր Դվօյէգլազովի անկօրրեկտ գործողութիւնների, բոլորովին անհիմն է. Դվօյէգլազովը դեռ ևս իր կենդանութեան ժամանակ յաճախ ասում էր իր ծանօթներին, որ պէտք է կարելոյն չափ շուտով զինուորական ուժեր փոխադրել պարսկական սահմանագլխի վրա, որովհետև այնտեղ փոթորիկ է պատրաստվում.

Բարդութիւնից առաջ Լէնքօրանում յայտնի էր, որ Բէլօսուարի մօտիկ սահմանի վրա յանկարծակի երևան են եկել թափառաշրջիկներ, որոնց վրանների թիւը հասնում էր 6—7 հազարի. Այդ հանգամանքի վրա ուշադրութիւն են դարձրել մեր սահմանապահ իշխանութիւնները և առաջարկել են հաւաքել վրաններն ու քաշվել դէպի Պարսկաստանի խորքերը, սակայն «թափառաշրջիկները» կտրական կերպով հրաժարվել են կատարել.

Դեռ ևս այն ժամանակ այստեղ այն կարծիքն էր յայտնվում, որ այդչափ մեծ քանակութեամբ վրաններ երևալը սահմանի վրա «զուր տեղից» չէ.

Եւ արդարև, այդ կարծիքը կարճ ժամանակից յետոյ արդարացաւ. միևնոյն թափառաշրջիկները կատարեալ պատերազմ սկսեցին մեր սահմանապահ զօրամասերի դէմ.

Չէ կարելի մտնել, որ առաջ էլ պատահում էին յաճախակի արշաւանքներ մեր սահմանային գիւղերի և պարսիկ հրոսակախմբերի կողմից սահմանապահ պահակների վրա զէնքերը խլելու պատրուակով, բայց այդպիսի արշաւանքներին ու յարձակումներին տեղական բնակիչները առանձին նշանակութիւն չէին տալիս, երբև մասնաւոր մի երևոյթ.

Դվօյէգլազովին, որ մաքսանենգների համար համարվում էր պատուհաս, այդ հրոսակախմբերի «պարագլուխների» կողմից առաջարկվում էին զանազան տեսակ «կօմբինացիաներ», միայն թէ նա հեռանար Բէլօսուարից. այնուամենայնիւ Դվօյէգլազովը մնաց հաւատարիմ իր պարտականութեանը և երդմանը.

Ռուսաց սահմանային հողի գրաւումը հրոսակախմբերի կողմից, նրանց յարձակումները սահմանային պահակների վրա, ռուսաց օֆիցէրի սպանութիւնը, մինչև այժմ պտտող լուրերը, որպէս թէ «արտաքուստ» Մամադ-Ղուլի-խանին ուժեղ օգնութիւն ցոյց տալու մասին, ռուսաց Աստարայի վրա յարձակում գործելու պատրաստութիւնները և Թէհրանից եկող շշուկները այնտեղ զօրեղ ու բացարձակ կերպով ագիտացիա անելու մասին,—յամենայն դէպս ցոյց են տալիս, որ ռուս-պարսկական սահմանագլխի վրա պատահած բարդութիւնների ծագումը չափազանց լուրջ է և հարկադրում է պատրաստ լինել.

Այսօր, մայիսի 4-ին, այստեղ սպասվում են լեռնային արտիլերիան և Երևանեան զնդի մի քանի վաշտերը, որոնք տեղ հասնելուն պէս կը գնան պարսկական սահմանը.

Ասում են, որ գեներալ Սնարսկու հրամանատարութեան տակ պիտի համախմբվի 20,000-անոց մի ամբողջ կօրպուս, որը պէտք է բանակ դնի պարսկական սահմանագծի վրա. («Баку»)

—

Անգլօ-աւղանական սահմանագլխի վրա ներկայումս իրերի դրութիւնը համեմատաբար խաղաղ է երևում. Հնդկական կառավարութեան պահանջով էմիրը հրամայել էր յետ կանչել սահմանն անցնող աւղանական զօրքերին. Վերջիններս, թւով մօտ 8,000 հոգի, նոյն օրն և եթ նահանջում են դէպի Հերաթ.

Անգլիայի դէմ առանց պաշտօնապէս յայտարարելու սկսված պատերազմը, որ նախաձեռնել էր աւղանական էմիրի եղբայրը՝ յոյս ունենալով այդ պատերազմի շնորհիւ գահին տիրապետելու, վերջացաւ լիակատար անաջողութեամբ. Էմիրին, ամենայն հաւանականութեամբ, այժմ կառաջարկվի վաւերացնելու անգլօ - ռուսական դաշնագիրը, որով, ինչպէս յայտնի է, կանօնաւորվում են Ռուսաստանի, Անգլիայի և Աւղանստանի միջև յարաբերութիւնները.

—

«Neue Freie Presse» լրագիրը հաղորդում է, որ մօտ օրերս տեղի է ունենալու «Աւստրիայի ազատամիտ ուսանողների»

ընդհանուր ստաչկան։ Ստաչկային այժմից արդէն միացել են Աւստրիայի ամենախոշոր համալսարաններն ու Պրագայի ուսանողները։

Վիէննայի համալսարանի ռեկտորը մի կոչ է ուղղել ուսանողներին, հրաւիրելով նրանց հրաժարվել ստաչկայից։

Այդ դասադուլը ծագել է իբրև բողոք այն ոտնձգութիւնների ու փորձերի դէմ, որոնք կատարվում են բողոքական և կաթոլիկ հոգևորականների կողմից՝ համալսարանական դասաւանդութեան ազատութիւնը սահմանափակելու նպատակով։

Քրիստոնէական - սոցիալիստների կուսակցութեան պարագլուխ Լիւէգէրը խոստացել է «նուաճել բոլոր համալսարանները»։ Իրանց գործադուլով ուսանողները ձգտում են մի անգամ ընդմիշտ վերջ տալու այդ տեսակ վտանգաւոր փորձերին։

—

Պարիզում մօտ օրերս քննվում էր մի խոշոր գրականական գործ։ Քաղաքացիական դատարանը իր նիստերին նիւթ դարձրեց Օկտաւ Միրբոյի յարուցած դատը, որով վերջինս պահանջ էր յայտնում ֆրանսիական ճեմարանի անդամ «Comedie française»-ի դիրեկտոր Ժիւլ Կլարետիին։ Գործի էութիւնը հետևեալն է։ Մի տարի առաջ Օկտաւ Միրբօն գրում է «Le Föyer» պիէսը։ «Ֆրանսիական կոմեդիայի» դիրեկտոր Ժիւլ Կլարետին համաձայնվում է բեմ հանել, ներկայացնել։ Արդէն դերերը բաժանված էին, բեմադրողները պատրաստել տված և օր-ցօր սպասում էին փորձեր անելու։ Յանկարծ Կլարետին ուշքի է գալիս։ Բանը նրանումն է, որ այդ «Le Föyer» պիէսան սատիրական մի գրուածք է՝ ուղղված հէնց իրան ֆրանսիական ճեմարանի դէմ։ Ճիշտ է, Միրբօն պատկերացնում է միայն մի ակադեմիկի ժամանաւոր կեանքը, սակայն պիէսայի մէջ բաւականին պարզ կերպով նկատվում է հեղինակի մտադրութիւնը ավելի ձեռով ներկայացնելու ամբողջ հաստատութիւնը։ Երկիւղ կրելով վիրաւորել իր ընկերներին, Կլարետին վերադարձնում է պիէսը Միրբոյին և հրաժարվում է ներկայացնել։ Այժմ Միրբօն պահանջ է յայտնել, դատարանի միջոցով, Կլարետիից 300,000 ֆրանկ։ Այդ գործի քննութիւնը դատարանի դահլիճն է գրաւել Պարիզի գրական և թատրոնական սալոնների բոլոր ներկայացուցիչներին։ Դատավարութիւնը չափազանց հետաքրքրական էր հանդիսանում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՈՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Երէկ, ամսիս 8-ին, տեղի ունեցան երկու թաղում, երկուսն էլ մահաբեր գնդակների զոհեր։ Առաջինը՝ 3-րդ իգական գիմնազիայի 8-րդ դասարանի աշակերտուհի օր. Եսթեր Նասիբեան, որը երկար տարիների աղքատ աշակերտուհու չարքաշ կեանքից յետոյ այս օրերս պիտի աւարտէր իր գիմնազիական ուսումը և լի յոյսերով ու սպասելիքներով իրական կեանքի մէջ պիտի ոտք դնէր, սակայն՝ դեռ չը բացված կոկոնի նման գետին թաւալվեց մի բոլորովին պատահական գնդակից։ Իսկ միւսը՝ վաղուց արդէն չարքաշ կեանքից ազատված և արդէն երկար տարիներ իրական կեանքի մէջ գործած, նրա չարն ու բարին ճաշակած, գրականագէտ և ուսուցիչ Գրիգոր Վանցեանը, որը, չը կարողանալով մաքառել անողոք կեանքի խոչընդոտների դէմ, ինքն էր վերջ տուել իր կեանքին։

Թէ մէկի և թէ միւսի դագաղները շրջապատված էին գլխաւորաբար մատաղ սերնդի ներկայացուցիչներով։ Օր. Նասիբեանինը՝ իր ընկեր աշակերտուհիներով և աշակերտներով, իսկ Վանցեանինը՝ առևտրական դպրոցի հայ աշակերտներով, ուր նա հայերէն լեզու էր աւանդում։

Հանդիսաւոր էին այդ երկու թաղումն էլ և խիստ սրտաճմլիկ տպաւորութիւն էին թողնում հասարակութեան վրա։

Թէ մէկի և թէ միւսի դիակառքերը թաղված էին բազմաթիւ պսակների մէջ, իսկ Նասիբեանի յուղարկաւորութեանը ուղեկցում էր և երաժշտութիւն, որը էլ աւելի մեծ շուք ու հանդիսաւորութիւն էր տալիս սգահանդէսին։

Նասիբեանի դագաղը իր ընկեր-ընկերուհիների ձեռքերի վրա իր բնակարանից տարվեց 3-րդ իգ. գիմնազիայի մօտով դէպի Զգրաշէնի եկեղեցին, իսկ այնտեղից էլ Խօջիվանքի գերեզմանատուն։ Իսկ Վանցեանի դագաղը աշակերտների ձեռքերի վրա Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցուց տարվեց առևտրական դպրոցի մօտով դէպի Խօջիվանք։

Երկուսի դագաղի վրա էլ արտասանվեցին մի քանի ճառեր աշակերտ-աշակերտուհիների կողմից։

Ռեպօրտեօր

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ

Ներկայումս Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները ներմուծված ապրանքներից, ինչպէս յայտնի է, մաքս է առացվում ապրանքի արժողութեան համեմատ։ Այդպիսի գնահատութիւնը վէճեր է առաջացնում ապրանքատէրերի և պետութեան պաշտօնեաների միջև։

Համաձայն Գերմանիայի և Միացեալ-Նահանգների միջև կայացած վաճառականական դաշնագրի, Գերմանիայի ապրանքները ունեն մի արտօնութիւն. ապրանքների արժողութեան մասին կարող են վկայագրեր տալ գերմանական վաճառականական պալատները։

Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութիւնը հարց էր յարուցել նոյն արտօնութիւնը տալ և ռուսաց ապրանքներին, եթէ նրանք ներկայացնեն բօրսային վարչութիւնների՝ ապրանքի արժողութեան չափը որոշող վկայագրերը։

Միացեալ-Նահանգների ֆինանսների մինիստրութիւնը, հաւատալով բօրսային վարչութիւնների պաշտօնական բնոյթին, բոլորովին արդարացի է գտել նոյն արտօնութիւնը տարածել և ռուսաց ապրանքների վրա. մաքսի չափը որոշել ապրանքների այն արժողութիւնից, որը կորոշէ տեղական բօրսային վարչութիւնը։

Դարձնում ենք Ամերիկայի հետ գործ ունեցող տեղական վաճառականների ուշադրութիւնը այս կարգադրութեան վրա։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Սենատը փոխել է Բագու կայարանի երկաթուղային գործադուլի գործի առիթով կայացրած վճիռը, որի համաձայն 20 հոգի դատապարտված են 1 տարի բանտարկութեան։

Այս գործը նորից կը քննվի Թիֆլիսի դատաստանական պալատում։

ՆԱՒԹԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

Բագու, 1 մայիսի

Մի քանի տարի առաջ Բագուի, Բալախանու, Բիբի-էյբաթի, Սև ու Սպիտակ քաղաքների բնակիչների մէջ միտք յղացաւ քաղաքում երկրորդ ակումբ (կլուբ) բացելու թոյլտուութիւն ստանալ, որը և աջողվեց։ Գործի գլուխ անցնողների նպատակն էր, որպէսզի միջին դասակարգը—փոքր առևտրականները, արհեստաւորները, զանազան հիմնարկութիւններում ծառայողները և այլն—հնարաւորութիւն ունենայ փոխանակ երեկոները իր ազատ ժամերը հիւրանոցներում, փողոցների անկիւններում վատնելու, կլուբ գնալ, որի անդամավճարը աննշան է։

Այդ ակումբում պիտի երեկոյթներ տեղի ունենան, ներկայացումներ տան, դասախօսութիւններ լինեն աննշան վճարով, որպէսզի միջին և հասարակ դասակարգը օգտվել կարողանայ, մանաւանդ որ այդ դասակարգի մարդկանց դժուարութեամբ էին ներս թողնում հասարակական ընդհանուր ակումբը։

Սակայն ամենակարճ ժամանակի մէջ այդ կլուբը փոխվեց. ներկայացումների փոխարէն պարը հրապարակ եկաւ, դասախօսութիւնների տեղ՝ թղթախաղ, երեկոյթներին փոխարինեց ուտել, խմել ու քէֆ քաշելը։

Եւ այդքանը բաւական չը համարելով, «տօկար» արհեստ ունեցող արհեստաւոր մարդուն մերժեցին ընդունել իրանց մէջ, չը նայելով որ հէնց այդպիսի արհեստաւորների համար է հիմնված եղել։

Այժմ հրապարակ են եկել գիտակից մարդիկ, որպէսզի այդ ակումբը ղեկավարողներին թոյլ չը տան ընտրվելու, այլ ընտրեն այնպիսի ղեկավարներ, որոնք կարողանան կլուբը ծառայեցնել այն նպատակին, որի անունով նա հիմք է ստացել։

Այն պարոնները, որոնք այսօր գործի գլուխ են անցել, նրանք կարող են ընդհանուր ակումբում էլ տեղ գտնել, ընդունվել. իսկ այդ ակումբը պատկանում է նրանց, որոնք ոչ հազար րուբլանոց մատանի ունեն մատներին, ոչ «ֆրակ» հագներին։

Ցիսուն րուբլի ռոճիկ ստացող ծառայողի և արհեստաւորների հաշւին չէ կարելի զանազան «էկօնօմների» կամ հաշւապահների 200—300 ր. ամսական ռոճիկ տալ։

Ցանկալի է, որ ակումբի անդամները փոքր ինչ բարեխղճօրէն վերաբերվեն մօտիկ ապագայում կատարվելիք ընտրութիւնների ժամանակ. մանաւանդ ցանկալի է, որ այդ հիմնադիր անդամները, որոնց նպատակը բոլորովին այլ է եղել, նորից հրապարակ գային, չը նայելով որ տխուր դէպքերի պատճառով հեռացել են։ Բայց հեռանալը թուլութեան նշան է. գաղափարական մարդը պարտաւոր է մաքառելու այն չարիքի դէմ, որի սկզբնական նպատակը սուրբ է եղել, բայց այդ սրբութիւնը պղծում են։

Ս. Գաւրագաշ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 6 մայիսի

Ինչպէս ամեն տեղ, այնպէս էլ մեր շրջանում հրապարակ են եկել շանտաժիստներ և իրանց սոսր արկածներով խաղաղ ժողովրդին անհանգստութեան մէջ են դնում։ Շաբաթ օր, մայիսի 3-ին, գիշերը չորս անծանօթ երիտասարդներ ներս են խուժում Ենովք Մարկոսեանի գինետունը և ատրճանակները հանելով՝ պահանջում են փող։ Սարսափահար Ենովքը լուռ հանում է գրամարկղից 180 ր., տալիս է չարագործներին, բայց նրանք այդքանով չեն բաւականանում, այլ պահանջում են, որ մի որոշ գումար էլ տանից տայ։ Ենովքը կրկին կատարում է նրանց հրամանը. նա չորս չարագործներով շրջապատված գնում է տուն։ Այստեղ Ենովքի ծերունի հայրը, հասկանալով բանի էութիւնը, յարձակվում է նրանց վրա, մէկի կոկորդից ամուր բռնում, իսկ միւսները թողնում են փախչում։

Չարագործը յանձնվեց պրիստաւին։ Հարց ու փորձից պարզվեց, որ շանտաժիստները լօռեցի են։ Գիւղերից զինված երիտասարդները երեք օր է փնտրում են չարագործ միւս երեք ընկերներին։

Մ. Ղազարեան

—

Կողբ (Ղազախի գաւ.), 1 մայիսի

Վերջերս տարիներ շարունակ կողբեցիները իրանց սեփական վարուցանքսերից բոլորովին զրկվեցին շնորհիւ կարկուտի և երաշտի։

Այս վերջին ամիսներում գիւղը վերին աստիճանի քայքայման է ենթարկվել։ Ի նկատի պէտք է ունենալ, որ գիւղացիք վաղուց արդէն թէ իրանց կենդանիները և թէ տնային կահ-կարասիքը ծախել են բոլորը, որ գոնէ սովի մահաբեր ճանկերից ազատեն իրանց կեանքը. և պուդը 2 ր. 20—30 կ. հաց են գնել կերել, իսկ այսօր դարձեալ նոյն կիսամերկն ու քաղցածն են։ Գարունն էլ եկաւ, բայց դարձեալ աշխատանքի ոչ մի միջոց չը կայ. ծեր դիմեն. սերմացու է հարկաւոր ցանելու համար՝ չը կայ, լծկան չը կայ, մնացել են շուար։

Թէ կառավարութեան կողմից և թէ զանազան բարեգործական հիմնարկութիւններից ու անհատներից գոնէ մասնաւոր կերպով մեզ բոլորովին օգնութիւն չը կայ, իսկ այդպիսի դառն ու սովատանջ ցաւերին աւելանում են նաև նոր ցաւեր, այն է՝ պետական հարկերն ու տուրքերը։

Վերջապէս հարկաւոր է օր առաջ այդ մահաբեր չարիքների առաջն առնել, որպէսզի կարելի լինի ազատել սովի ճիրաններում տանջվող գիւղացիութիւնը։

Ն. Բ.

—

Կրասնովոդսկ, 29 ապրիլի

Շատ չէ անցել այն օրից, ինչ որ ազգայինները բռնի ույժով մեծ գումարներ ձեռք բերեցին Անդրկասպեան երկրից և մեծ փառք ու պատւով հեռացան, թողնելով իրանց ետևից մի շարք անմոռանալի, սրտաճմլիկ և նոյնիսկ անսպասելի յիշատակներ... Այն օրվանից ի վեր էլ մեր Կրասնովոդսկու դռներն էլ բացվել են զանազան հանգանակիչների առաջ։ Չը նայած որ պ. Կ. Խատիսեանը մի երկու օր սրանից առաջ էր այստեղ նուէրներ հաւաքում, մենք այսօր դարձեալ պատահում ենք երկու նորեկ անձնաւորութիւնների, որոնք ձեռքներին բռնած կնիքով դրոշմված գիրքը՝ խանութից խանութ ընկած փող են խնդրում Շ. քաղաքում Ագուլեաց մայր-եկեղեցին վերանորոգելու համար, որի պատերը փլած են Թուրք-հայկական ընդհարումների ժամանակ։ Բնորոշն այն է, որ հանգանակիչներից ամեն մէկը փայլուն ճառերով աշխատում է հաւատացնել, թէ իրանցից առաջ եկողները կեղծ մարդիկ են եղել։ Բայց թէ ծրարից և ինչպէս պիտի կարողանայ Կրասնովոդսկի ժողովուրդը բաւարարութիւն տալ եկողներին, այդ մասին ոչ ոք չէ էլ հետաքրքրվում։ Եթէ նրանք նեղութիւն կրէին ծանօթանալու գէթ մեր ուսումնարանի հետ, պիտի տեսնէին, որ ուսուցիչները ամիսներով չեն կարողանում իրանց ռոճիկները լրիւ ստանալ...

Չը պէտք է մոռանալ, որ Կրասնովոդսկում հայերը գլխաւորաբար վաճառականութեամբ են պարապում. իսկ ներկայումս առևտուրն այնպէս ընկած է, որ նրանք հազիւ են կարողանում իրանց գլուխը պահել։

Դէ-Պարէս

—

Հին-Նախիջևան, 30 ապրիլի

Վերջապէս այստեղ ևս գիտակցութիւն կայ մանր առևտրական վարկի ընկերութիւն հիմնելու. ինչ ասել կուզէ, որ խիստ անհրաժեշտ և օգտակար մի հաստատութիւն է այդպիսի մի ընկերութիւն, որ արժան վարկի բանկ է նաև միաժամանակ, մանաւանդ այնպիսի մի յետ ընկած, խուլ անկիւնում, որպիսին է Նախիջևանը, ուր առհասարակ շատ պակասում են, եթէ չասեմ բնաւ չը կան, նմանօրինակ հանրօգուտ հիմնարկութիւններ։ Գործի գլուխ են անցել գլխաւորապէս տեղական յայտնի խաները. արդէն կազմված է կանօնադրութիւնը Երևանի մանր վարկի բանկի կանօնադրութեան համաձայն։ Մի քանի նախապատրաստական ժողովներ ևս եղել են, ուր ստորագրվել են մօտ 40 հայ և թուրք բաժնետէրեր (пайщики), իւրաքանչիւր փայը՝ բաժինը 100 րուբլի։ Անշուշտ գերիշխող դեր պիտի խաղան տեղական թուրքերը, որոնք թէ այս և թէ ուրիշ ձեռնարկութիւնների մէջ մեծամասնութիւն են կազմում. մանաւանդ զօրեղ է խաների ազդեցութիւնը, որոնցից, հաւանօրէն, կը կազմվի նաև մանր վարկի բանկի վարչութիւնը, կամ նրանց արբանեակներից։ Եթէ մեր քաղաքային ինքնավարութիւնը իր կոչման բարձրութեան վրա կանգնած լինէր կամ մեր քաղաքի հայ և թուրք հասարակութիւնը աւելի գիտակից լինէր, այդ տեսակ հանրօգուտ հիմնարկութիւն, որպիսին մանր վարկի ընկերութիւնն է, տասը, տասն և հինգ տարի առաջ կունենայինք անշուշտ։ Ինչ որ է, լաւ է ուշ՝ քան երբէք։

Կիրակի, ապրիլի 27-ին, մանր վարկի ընկերութիւն կամ բանկ հաստատելու մասին կայացած ժողովում քաղաքումս կլասիկական արական պրօգիմնազիա բանալու խնդիրն էլ մէջտեղ բերվեց։ Տակաւին 1905 թ. մայիսեան հոչակաւոր կոտորածից առաջ պրօգիմնազիա բանալու խնդիրը բաւական ծեծվել է. և այդ բանի համար, բաւ երեկոյթին, շատ են աշխատում տեղական խաները։ Միամիտներին եմ թողնում հաւատալ խաների, բէկերի «բարի» դիտաւորութիւններին և ձգտումներին՝ պրօգիմնազիայի բացման նկատմամբ։ Այդ ժողովում որոշվեց նախ բանալ պատրաստական և I դասարանը և ապա տարեն մէկ դասարան աւելացնել, մինչև կը լրանայ 4 դասարան՝ պրօգիմնազիան։ Քաղաքային վարչութիւնը խոստացել է տարեկան երկու հազար րուբլի նպաստ տալ պրօգիմնազիային։ Որոշվեց մի ձեռնհաս մասնաւոր անձ հրաւիրել պրօգիմնազիան բանալու համար։ Եւ այսպէս եղան մի շարք որոշումներ, որ մի առ մի թիւել աւելորդ եմ համարում։ Փոխանակ պրօգիմնազիա բանալու մասին երազելու, աւելի լաւ չէ՞ր լինի, որ քաղաքային վարչութիւնը և հայ ու թուրք հասարակութիւնները մաշէին քաղաքային դպրոցը իր ատաղձագործական և փականագործական արհեստանոցներով, թուրք և հայ ծխական դպրոցները աւելի բարւոք և կանօնաւոր վիճակի մէջ դնելու, եղածներին նպաստ տալու։ Բայց ո՞վ է լսողը։

Պերօ

—

Հին Նախիջևան, 28 ապրիլի

Այս քանի օր է մեզանում սաստիկ անձրևներ են գալիս, այնպէս որ տուն չէ մնացել, որ չը կաթէ։ Հայոց ծխ. դպրոցի մի քանի դասարաններ արդէն վաղուց՝ անձրև...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒՐՈՊԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ *)

Անգամ մը, զանազան հարցուփորձերէ վերջ, կրցայ ստուգել, որ ասոնց լաւագոյն մասին հանդիպելու և իրենց կեանքին ևս մօտէն ծանօթանալու համար՝ անհրաժեշտ է այցելել իրենց յաճախած քաֆէներէն մէկը։ Ինչ որ՝ ըրի։

Պարիզ, Մօնմարթրի ամենէ յետ ընկած մասի, ամենէ աղտոտ արահետի մը քաֆէին անկիւնը գտայ իրենցմէ ոմանք և, առանց իմ հայ մը ըլլալս յայտնելու, մօտերնին նստայ ու սկսայ ունկնդրել իրենց։ Դերս ցաւալի էր, դեր մը՝ որմէ չեմ ախորժիր երբէք. բայց պարտաւորուած էի տոկալ նոյնիսկ անուղղակի հասցէիս ուղղուած անտիպ դիտողութեանց։ Արտաքինէն դատելով, ոմանք գործին մէջ հինցած փորձառուներ էին, իսկ մաս մըն ալ, որոնք լարուած ուշադրութեամբ մտիկ կընէին, դեռ ևս նորեկներ։

Նախապէս խօսակցութեան նիւթը օրուան արկածներն էին, իրենց յատուկ ոճերով ու ձևերով, որ, հակառակ իրենց անսովոր վարմունքին, հանդիսատեսը ակամայ փիլիսոփայի մը կը փոխէր։

— Գացի,—կը պատմէր մէկը,—և ըսի. էֆէնդի 10 սանթիմ չունիմ սուրճ մը խմելու։ Ոտքդ ձեռքդ պագնեմ, ինծի պզտիկ օգնութիւն մը։ «Ջանըմ, ա՛ս ծը մէկուն տանք» —ըսաւ.—ծայր, վերջ չունի. տո՛ւր, տո՛ւր. քիչ մըն ալ ուրիշին գացէք»։

Ու այս բոլորին կը հետևի թէ ինչպէս, ի վերջոյ, կը յաջողի բան մը ձեռք ձգել և դուրս ելլել։ Քաջալերական շարժում մը ունկնդիրներէն, որուն վրայ ոտքի կը ցատկէ ուրիշ մը և սա ալ իր սպառնալիքները կը պատմէ և կապացուցանէ անոնց անհրաժեշտութիւնը ի պահանջել հարկին։

Պատմածներնին, իրենց գործունէութեան քիչ թէ շատ ծանօթի մը համար, որևէ նորութիւն չի պարունակեր։ Պատկերին արտասովոր կողմը իրենց ընթացքն է, որ դրսեցիի մը աչքին և ուշադրութեան կը հանդիպի, և, եթէ քիչ մը օտար է անոնց կենցաղավարութեան, սարսուռ մը կը զգայ մարմնոյն վրայ։

«Ի՞նչ,—կը հարկադրուիս մտածել.—այս մարդիկը, իրենց յաղթանդամ կազմերով, հուժկու մարմնով, ոմանց գաւառացիի պարկեշտ ու անմեղուկ արտայայտութիւնով, կարելի՞ է որ ընդունակ ըլլան այսպիսի անպիտան ու ստորնացուցիչ ձեռնարկներու...»։

Բայց, կսկծեցուցիչ է խոստովանիլ,—ընդունակ են, և հետզհետէ աւելի խորը կը մտնեն։

Նստած դէմ դէմի, պատերազմի դաշտէն վերադարձող մարտիկներու նման, վառ գոյներով կը պատմեն ու կը պատմեն իրենց անցեալէն, ներկայէն և երբեմն ալ նշոյլներ կուտան ապագային համար սահմանուած ծրագիրներու։ Բնաւ հոգերնին չէ, թէ ինքզինքնին մարդկային ամենավար տիպերուն հաւասարեցուցած՝ իրենց դժբաղդութիւնը կը հեգնեն. օտար ունկնդրի մը առջև արգահատանքի—ամօթապարտ արգահատանքի—նիւթ կը դառնան... Մէջերնին մնացած է ամեն զգացում արժանապատւութեան։ Ջնչին, անորոշ ու անկարևոր գումարի մը սիրոյն կը սողան, կը գալարին, կը սարկանան—եթէ երբեք չսպառնան ու չյոխորտան—և, այնուհետև, այդ անտանելի երկունքով յառաջ բերուած գումարը կը յատկացուի ինչ բանի։ Քանի մը րոպէի ապուշ ու անսանձ վայելքի մը, և յաջորդ ժամուն կամ յաջորդ օրը այն միևնոյնն են, ինչ որ էին պահ մը առաջ, երեկ։

Երբ Պարիզը թողլով եկայ Լօնդօն, այստեղ հայ վաճառականի մը մօտ աշխատելու առիթը ունեցայ և չզարմացայ երբեք Պարիզ դէմքով ինծի ծանօթներէն ոմանց հոս ալ հանդիպիլ՝ որպէս «երկրի զարհուրելի դէպքերէն» փախստականներ, օգնութիւն հայցելով՝ Ամերիկա երթալու, թէպէտև լաւ գիտեմ, որ այդ օգնութիւնը քանի քանի անգամներ տրուած է իրենց, միշտ զուր հետևանքով։

Հակառակ այդ ընթացքը չքաջալերելու որոշմանս, երբ առաջին անգամ ասոնցմէ մէկը եկաւ գրասենեակը և գլխաւորին ալ, որ, Թիւրքիայէն գործով նոր եկած ըլլալով, բացատրութիւն պահանջեց ասոնց մասին, օգնելէ առաջ, պատասխանեցի, որ ոմանք Թիւրքիոյ սահմաններէն խուսափած դժբաղդ հայեր են, որոնք, լեզուին անգիտակ ու անգործ, ստիպուած են հարուստներու օժանդակութեան վստահիլ՝ մինչև որ գործ մը ձեռք բերեն կամ Ամերիկա մեկնին։ Առանց խնդիրքը երկրորդել տալու օգնեց և նոյնիսկ ինծի յայտնեց, որ մեր անգլիացի գրագիրին ալ հասկցնեմ պարզապէս, և երբ ուրիշներ ալ ներկայանան՝ փոքրիկ օգնութիւն մը չխնայուի անոնց, որովհետև, աւելցուց իր կողմէն, Թիւրքիացիներուն վիճակը իրապէս անտանելի է և այս մարդիկը՝ արժան օգնութեան։

Այս պատրաստակամ բարերարութեան լուրը կերևի անթել հեռագիրներով տարածուեցաւ այս անօրէն ընկերութեան անդամներուն։ Այնուհետև շաբաթ չէր անցներ, որ 4—5 հոգիի այցելութիւնով չպատուէր գրասենեակնիս։ Մինչև որ, խնդրին ծանօթանալով, վերջակէտ դրինք։

Այդ որ լսեցաւ, այլևս այցելուներնիս գլխիկոր չէին գար, այլ յոխորտանքով։—«Եւրոպա եկեր ենք, դուք ալ ինքզինքնիդ մարդ կը կարծէք։ Մենք ժամանակին ձեզի պէսները կը կերակրէինք։ Հիմա այսպէս ենք նէ, յանցանքը մերը չէ»։ և ուրիշ համանման լիրբ խօսքեր։

Երբ պարզ մուրալու կամ սպառնալու եղանակը ապարդիւն անցնի, կը դիմեն այլ միջոցներու։ Կը գտնեն թերթ մը թուղթ, տեղւոյն առաջնակարգ հարուստին անունը դնելով, դէմը կը զետեղեն կոկիկ գումար մը՝ որպէս անկէ նուէր այդ հանգանակութեան թերթը կրողին։ Ատոր կաւելցնեն մի քանի անուն կամ սկզբնատառ ևս ու այնուհետև, թերթիկը յանձնելով այդ քաղաքի հայ հարուստներուն անծանօթ դէմքի մը, տեղացի պաշտօնակիցները լոկ կիկերոնի դեր կը կատարեն։ Գիտէ՞ք այս միջոցին խորամանկութիւնը։ Որպէսզի մրցակից վաճառական մը, երբ տեսնէ միւսին առատաձեռնութիւնը, ամչնալով, եթէ ոչ անոր չափ, գոնէ մօտաւոր գումար մը նուիրէ։ Հոյակապ գիւտ, այնպէս չէ՞։ Երբեմն ալ, իրենց ամենէն հիւանդոտ ընկերը բերելով, անոր մշուառ կացութիւնը ցոյցի կը դնեն և այդպէսով դրամ կը հաւաքեն, յետոյ մէջերնին բաժնելու պայմանով։

Այս անհանդուրժելի եղանակը յիշած պահուս, չեմ կրնար զսպել ինքզինքս կենդանի օրինակ մը տալու։ Պարիզ, ասոնց ընկերութեան մէջ, հանդիպեցայ բաւական տարիքոտ մէկու մը՝ Թօքախտի զարհուրելի ճանկերուն մէջ։ Լսեցի թէ որոշած են գումար մը հաւաքել և Եւրոպայի մէկ քաջառողջ անկիւնը սանաթօրիում մը դնել։ Դրամը կը հաւաքեն ու կը յանձնեն իրեն։ Չեմ գիտեր ինչ ըրեր։ Սա միայն ծանօթ է ինծի։ Քանի մը ամիս վերջ կը դառնայ Լօնդօն՝ միևնոյն խնդրանքով։ Հիւանդութիւնը այնպիսի զարհուրանքներ գործած է վրան՝ որ տեսնողին սարսուռ կազդէ և ամենէ քարսիրտն իսկ գթայ կը շարժէ։ Հակառակ Լօնդօնի հայ հարուստները ամենէ մեղմը ըլլալուն՝ շնորհիւ իրենց մեծամասնաբար Կեսարիոյ բնիկներ լինելնուն, այս անձին վերապահուած չեղաւ և գոհացուցիչ գումար մը յանգեցաւ հանգանակութիւնը։ Ի՞նչ կը կարծէք թէ կընէ ինքը։ Շաբաթ մը վերջ, Պարիզ «ընկերներուն» հետ տօնախմբութիւն կընէ և բարերարներու քթին կը խնդայ։

Այս դասին համանման գործքերը մանրամասնել աւելորդ է։ Միայն, կարժէ յիշել, որ իրենց մուրացկանութիւնը սահմանափակած չեն հայոց մէջ. ոհ, ոչ. իցիւ թէ այդպէս ըլլար։ Նախ և առաջ կը դիմեն Թիւրքիոյ քօնսուլներուն կամ հիւպատոսներուն։ Ըստ սովորութեան, առաջին անգամ անուշ խօսքերով, «յեղափոխականներու» անուններ տալու խոստումներով, հնչակեան կամ դաշնակցական «պաշտօնեաներ» յանձնելու որոշումներով, ու երբ այս ամենը անօգուտ դառնան, ինչ անտարակուսելի է, երբեմն կը յաջողին պոռալով, անհեթեթութիւններ ընելով։ Քանի որ խնդիրը Թիւրքիոյ վրայ դարձաւ, յիշեմ դէպք մը, որ թէրես բաւական լուսաբանէ շարք մը ուրիշներ ևս, և ցոյց տամ, թէ այս մարդոց ոմանք, պարզ մուրացկանութենէ աւելի, դեռևս ինչերու ատակ են։

Անցեալ տարի հատ մը, որ կէս դար

*) Տես «Մշակ» № 99

գներով, իսկ մեղաւորներին ենթարկեն դատական պատասխանատուութեան։ Միաժամանակ նահանգապետը առաջարկել է նաև Թիֆլիսի ոստիկանապետին կարգադրութիւն անել, որպէսզի ոստիկանական պաշտօնեաները հետևեն հացը սահմանված գներով վաճառելուն և զանցառուներին ենթարկեն պատասխանատուութեան դատարանով։

◆ Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ, Գօրու գաւառի բնակիչ Կվլօրաձէ, Մամուրաձէ, Գէօրգի Կոլոտաշվիլի, Սպիրիդոն Ամօգլոբլի, Օլգա Նատաձէ, Թէլաւեցի Միխայիլ և Նադէժդա Կիկնաձէ, Գերասիմ Շալամբերիա, Եւգենի Արուչաձէ, Երմօլայ Մերքելաձէ, Թիֆլիսեցի Ալէքսանդր Գէլօվանի, ժողովների վերաբերեալ պարտադիր կանոնները խախտելու համար, ենթարկվում են երեք ամսով բանտարկութեան։ Քութայիսի նահ. բնակիչ Վասիլի Բովիշվիլի, Թիֆլիսեցի Ալէքսանդր Իսպրաշեվ, Իվան Կիրտավա և Նոյ Ջօգլիձէ (քութայիսեցիներ), իբրև վտանգաւոր անձեր, էտապով աքսորվում են առաջինները Օրենբուրգի նահանգը, իսկ վերջինը՝ Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններից։ Կաթոլիկեան փողոցում գտնվող Մարտիրոս Սաֆարեանի ճաշարան-գարեջրատունը փակվում է զինուորական դրութեան ամբողջ ժամանակ։

◆ Անմեղ զոհ օրիորդ Եսթեր Նասիբեանի սպանութեան առիթով ձերբակալված են չորս երիտասարդ։

◆ Վերջին օրերս Կուր գետը մի քանի արշին իջաւ, այնպէս որ ջրհեղեղի երկիւղը անցած պէտք է համարել։

◆ Այսօր, ուրբաթ, ժողովրդական տանը Արծրունու դասախօսութիւնից յետոյ լինելու է կոյր երաժիշտ Կարապետի համերգը, 12 և կէս ժամից։

◆ Թիֆլիսի նահանգի ժողովրդական դպրոցների վերատեսուչը առաջարկել է քաղաքային վարչութեան, որ քաղաքի հաշուով պահվող դպրոցներում պարապմունք-

տարածել թատրոնի, ցրկի, զբօսանքների և այլ զուարճատեղիների տոմսակներ։

◆ Շաբաթ, ամսիս 10-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի ամառային շէնքում Կովկասի հայոց դպրոցների ուսուցիչների և վարժուհիների միութեան կենտրոնական վարչութիւնը տալիս է մի զբօսանք մանկական հետաքրքրական բաժնով։ Վարչութեան նպատակն է այս միջոցով մի գումար ձեռք բերել ի կատար ածելու իր մի քանի օգտակար և հասարակական կարևոր նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկութիւնները, որոնցից ուշադրութեան արժանի են՝ «Նոր դպրոց» ամսագրի հրատարակութիւնը, Հաւլաբարի թատրոնում ձեռնարկված մանկական ցերեկոյթներին աւելի ճոխ բովանդակութիւն տալը, հայ ուսուցիչների կատարելագործման համար ամառային դասընթացքներ հիմնելը։ Վերջինիս համար, Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերութիւնը յատկացրել է 300 րուբլի։ Նոյն նպատակի համար ընկերութիւնը դիմել է և Բագուի կուլտ. ընկերութեանը՝ խնդրելով օժանդակութիւն։ Հիւսյոյս ենք, որ հայ հասարակութիւնը, աչքի առաջ ունենալով միութեան համակրելի նպատակները, իր ներկայութեամբ կաջակցէ զբօսանքի աջողութեանը։

◆ Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, Բորչալուում հացի բերքը խոստանում է բաւարար լինել Եկատերինենֆէլդի և Բորչալուի գաւառամասերում. Լոռու և Տրիալէտի գաւառամասերում այնքան էլ բաւարար չէ ցուրտ քամիների պատճառով. նոյնը պէտք է ասել և խոտի մասին։ Դաշտային աշխատանքները կատարվում են փութկոտութեամբ։

◆ Գօրու գաւառում, պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, հացի բերքը շատ լաւ է գնում շնորհիւ անձրևների. միայն Օսեթում փչացան 300 դեսեատին տարածութեամբ՝ ուժեղ սառնամանիքների պատճառով։ Թաները ամենուրեք լաւ են։ Դաշտային աշխատանքները ընթանում են աջողակ։

Ծառայողներից ոմանք ճանաչել են էքսպրօպրիատորներին. Նրանք եղել են կլուբի սովորական այցելուներից։

◆ Մինչև մայիսի 5-ը Բագուի կալանաւորութեան տան մէջ գտնվում էին 27 ադմինիստրատիվ կարգով բանտարկեալներ, դատաստանական հաստատութիւնների վճռով՝ 51 և նախնական կալանաւորութեան ենթարկվածներ հաշտարար դատաւորների վճռով՝ 17 հոգի. ուրեմն ընդամենը 95 հոգի։

◆ Քաղաքապետի յարուցած միջնորդութեան համաձայն Փոխարքան թոյլատրել է իրանց լաւ ծառայութեամբ յայտնի քաղաքապահ աւագ ոստիկաններից 40 հոգու օկօլօդօչնու պաշտօններ տալ։ Նրանք ստանալու են 40 րուբլի ռոճիկ։ Բագուի ոստիկանութեան մէջ ծառայող քաղաքապահների թիւը ներկայումս հազարից աւելի է. դրանցից 730-ը պահվում է պետական հաշւով, իսկ մնացեալը՝ մասնաւոր։

◆ Կօլեսնիկօվի նաւթահանքերի գործադուլարար բանուորները մայիսի 6-ին վերսկսել են աշխատանքները։ Գործադուլը շարունակվել է ապրիլի 28-ից մինչև մայիսի 6-ը։ Բանուորների առաջադրած պահանջներից ֆիրման խոստացել է կատարել միայն երեքը. 1) շաբաթական մի ազատ օր տարտալչչիկներին, 2) ամսական մի

նախաձեռնել ուսանող երիտասարդութեան մէջ կարծիքներ հաւաքելու նպատակով։ Գրագրութիւնը առաջ է գնում շատ թոյլ։ Պատճառը սկսված քննութիւններն են, որոնք հարկադրում են ուսանողին խնայել մի ժամն անգամ։ Մինչդեռ բլանկների մէջ յիշված 250 հարցերին պատասխանելու համար հարկաւոր է շատ ազատ ժամանակ, որպէսզի հնարաւոր լինի լուրջ կերպով մտածել։ («Сов. Сл.»)

◆ Ալէքսանդրովսկի բանտի բանտարկեալների փախուստի առիթով հետևեալ մանրամասնութիւններն են հաղորդվում «Рус. Сл.» լրագրին։ Փախչողները ամենքն էլ քաղաքական բանտարկեալներ են։ Փախուստի համար նրանք օգտվել են բանտային խանութից, որ գտնվում էր բանտի գլխաւոր մուտքի մօտ։ Թւով 20 հոգի հաւաքվելով խանութի մէջ, նրանք սպանում են խանութպանին, ապա վերցնելով նրա ատրճանակը՝ մտնում են բանտային վերահսկիչների սենեակը։ Տեղի է ունենում ընդհարում պահակների հետ։ Զինաթափ անելով պատահող վերահսկիչներին, կալանաւորները յետոյ մտնում են գլխաւոր մուտքին։ Բանտից դուրս գալիս փախստականները ատրճանակի կոթով հարուածում են պահապանին և նրան շշմեցնելով՝ զինաթափ են անում ու 13 հոգով փախչում, թողնելով բանտի մէջ իրանց 7 ընկերներին սպանված ու վիրաւորված։ Վերահսկիչներից սպանվել են երկուսը և վիրաւորվել հինգը։ Փախչողների թւում եղել են և վիրաւորներ։ Վերջիններիցս մէկը նոյն օրը բռնվում է մօտակայ լեռներում։ Հինգ օրից յետոյ Խալուստովա գիւղում բռնվում են երեքը, որոնց թւումն է լինում և կամս Իգնատիէվին սպանողը։ Դրանից երկու օր յետոյ Իրկուտսկում և նրա շրջականներում կալանաւորվում են էլի 5 հոգի։ Այդպիսով փախչողներից ազատ է առ այժմ մէկը միայն։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պաշտօնական)

Պետական Դումայի մայիսի 6-ի երեկոյեան նիստում մինիստրների խորհրդի նախագահը արտասանեց հետևեալ ճառը *)։

«Պետական Դումայի պարոնայք անդամներ! Դումայում այսօր բարձրացրած հարցը՝ թէ ինչ վերաբերմունք է ունենալու կայսրութիւնը դէպի իր բաղկացուցիչ մասը—Ֆինլանդիան, ռուս կրթեալ մարդկանց ընդարձակ խաւերին շատ քիչ է յայտնի. սակայն միևնոյն ժամանակ նա իր նկատ[illegible] կրքոտ վերաբերմունք [illegible] թէ հասարակութեան և թէ [illegible] Ահա ինչու, թերևս ի [illegible] սովորութիւնների [illegible] ժամանակից անել ձեզ իմ [illegible] Ֆինլանդիայի և այդ [illegible] զարգացման առաջին ստադիայի [illegible] բանի որ այդ հարցի առիթով խօ[illegible] ժամանակ պէտք է յատուկ հանգստութիւն և զսպողականութիւն երևան հանել։

Բայց ամենից առաջ ես պէտք է բացատրեմ ձեզ, թէ ինչու անհրաժեշտ եմ համարում հասկացողութիւն տալ ձեզ ֆինլանդական գործերի վերաբերութեամբ։ Ո՞չ ապաքէն այն կարծիքն է տիրում՝ թէ Ֆինլանդիան բոլորովին առանձին պետութիւն է, որ կառավարվում է իր յատուկ օրէնքներով, իր առանձին կառավարութեան միջոցով։ Եթէ այդ կարծիքին հետևենք, ապա ուրեմն պէտք է ասենք, որ ռուսական կայսերական կառավարութիւնը ոչ մի առընչութիւն չունի առ Ֆինլանդիան, և Թագաւոր Կայսրը կառավարելով իր կայսրութիւնը կայսերական կառավարութեան միջոցով, կառավարում է Ֆինլանդիան ֆինլանդական յատուկ կառավարութեան և սենատի միջոցով, վճռելով միայն հարկ եղած դէպքում իր իշխանութեան ներքոյ գտնվող երկու հարեան պետութիւնների միջև ծագած թիւրիմացութիւնները։ Գոյութիւն ունի ուրիշ հայեցակէտ ևս, թէ Ֆինլանդիան նոյն տեսակ ծայրագաւառ է, ինչպէս ասենք՝ Պրիվիսլեանսկի նահանգները կամ Կովկասը, Ֆինլանդիան կառավարելու ամբողջ գործը կայանում է նրանում, որ այդ կառավարելու ձևը համակերպվի կայսրութիւնը կառավարելու ձևին։ Թէ առաջին և թէ երկրորդ տեսակէտները սխալ են։ Ոչ ճիշտ միևնոյն տեսակ է մտածում կառավարութիւնը—ես կը բացատրեմ յետոյ, իսկ այժմ հէնց սկզբից և եթ ես կը կամենայի բացայայտել, որ կայսերական կառավարութիւնը իրան պատասխանատու է համարում և համարելու է ապագայում ֆինլանդական դէպքերի համար, որովհետև Ֆինլանդիան ռուսական կայսրութեան բաղկացուցիչ մասն է, իսկ կայսրութիւնը կառավարվում է միացեալ կառավարութիւնով, որ պատասխանատու է Թագաւորի առաջ այն ամենի համար, ինչ տեղի է ունենում պետութեան մէջ. (ծափահարութիւն աջակողմում և կենտրոնում)։

Ի՞նչ է կատարվել, արդեօք, անցեալում, և ինչ է կատարվում ներկայումս Ֆինլանդիայում։ Ես պէտք է ասեմ, որ ինձ համար վերին աստիճանի դժուար և անպատեհ կը համարէի ես հերքել այն բոլոր փաստերը, որոնք ընկած են Դումայիս յանձնած հարցապնդման հիմքում. չէ՞ որ, պարոններ, բոլորի յիշողութեան մէջ թարմ են դեռ ֆինլանդական կարմիր գվարդիայի և նրա պարագլուխ հռչակաւոր առաջնորդ կապիտան Կօկօյի սխրագործութիւնները։ Ֆինլանդական զօրքերի այդ նախկին օֆիցերը դեռ 1906 թ. մայիսին Հոտկում բացէ բաց ասաց. «Մենք, այսինքն կարմիր գվարդիան, ռուսաց յեղափոխական զօրաբանակի բնական օգնականներն ենք», և եթէ բարեբաղդաբար մեզ աջողվեց գերակշռող նշանակութիւն ձեռք բերել, ինչպէս այդ եղաւ պատահմամբ։ Բոլորն անշուշտ կը յիշեն կարմիր գվարդիայի գործողութիւնները 1905 թ.-ի հոկտեմբերեան օրերում, երբ նա կանգնեցնում էր երկաթուղիները և հեռագրի գործունէութիւնը և բռնութիւն էր գործ դնում ժանդարմական մարմնի պաշտօնեաների վրա, իսկ երբ գործադուլը վերջացաւ, սկսեց զինուորական ազատ վարժութիւններ կատարել ամբողջ Ֆինլանդիայում, անգամ ռուսական Վըբօրգ բերդի պարիսպների տակ։ Իսկ որ այդ ժամանակ զէնքերի տարածումը անսահման չափեր ընդունեց,—դա հաստատվում է փաստերով։ Այնուհետև յիշենք այն, որ միայն 1907 թ.-ի ընթացքում, սկսած փետրվարից մինչև դեկտեմբերը, Ֆինլանդիայի մէջ տեղի ունեցան 25 կօնֆերանսներ և ժողովներ յեղափոխական բնաւորութեամբ, Ֆինլանդիայում պատրաստվեցին և կազմակերպվեցին շատերը այն մահափորձերից, որոնք տեղի ունեցան Պետերբուրգում։ Ի հարկէ, կայսրութեան մէջ էլ պատրաստվել և գործադրվել են նոյնպիսի յեղափոխական ակտեր, սակայն եթէ ուշադրութեան առնենք, որ ֆինլանդական երկիրը հաւասար է մեր լաւ նահանգներից մինի տարածութեան, այն ժամանակ պարզ կը լինի, որ մեր անգամ աննորմալ ժամանակ իսկ վերև յիշատակած երևոյթները չեն կարող նորմալ ճանաչվել։

Բայց նորմալ են, արդեօք, և կանոնաւոր այն ուրիշ բազմաթիւ երևոյթները, որոնք շօշափված են հարցում այն գործերի ուղղութեան մասին, որոնք համապետական նշանակութիւն ունեն և որոնք վերաբերում են և Ֆինլանդիային և Ռուսաստանին։ Ես չեմ կամենում անձնաւորութիւնները շօշափել, չէի կամենայ ոչ ոքի մեղադրել, կը կամենայի կանգ առնել փաստերի աշխարհում, սակայն այդ շրջանում ես, պէտք է ասեմ, շատ բան աննախնթաց է, անբարեյաջող։

Դեռ 1891 թ. օգոստ. 1-ին հրատարակվեց Բարձրագոյն կարգադրութիւն, որ այն օրէնսդրական գործերի նկատմամբ, որոնք վերաբերում են համահաւասար կայսրութեան և Ֆինլանդիային, մինիստր ստատս-սեկրետարը հարցնէ կայսրութեան պաշտօնաւոր մինիստրի եզրակացութիւնը։ Ուրեմն, հարցի ամենահիմնական դրութեամբ հանդերձ ֆինլանդական պաշտօնական անձը՝ ֆինլանդական մինիստր ստատս-սեկրետարը հանդիսանում է հարցի վերջնական լուծողը՝ վերաբերում է, արդեօք, առաջարկված գործը կայսրութեան շահերին, թէ ոչ։ Հարցի այդօրինակ դրութիւնը շուտով զգալի եղաւ և, ի հարկէ, աննորմալ հետևանքներ առաջ բերեց արդէն հետևեալ

տարիք ալ ունի և ազէտ է, կը յաջողի թակարդել երիտասարդ միամիտ մը՝ որ քիչ թէ շատ անգլիերէն ու հայերէն կարդալ գրել ևս գիտէ։ Տարիքոտը (յօդուածիս ընթացքին զգուշացայ անուններ յիշելէ և թող թոյլ տրուի ինձ միևնոյնը շարունակել այս առթիւ ևս), ըսելով թէ անգլիական գործարանատէրեր 1000—2000 ոսկիի կրեդիտ կուտան խանութպանի, ապուշ մտածումը կունենայ Լօնդօնի մէկ այլանդակ թաղի ամենէ այլանդակ ու փառխուլ տան մը ներքնայարկը վարձել ու զայն վերածել հնակարկատի խանութի, բովանդակող միակ հարստութիւնը լինելով կօշիկի 2 կօշէկանոց 8—10 տուփ ներկ և քանի մը հատ ալ՝ արանց և կանանց հին կօշիկներ։ Յաջորդ օրը նամակները կուղղուին Անգլիոյ զանազան անկիւնները և 4 առաջնակարգ կաշիի փաբրիկաներէ կ՚ապսպրեն իւրաքանչիւրէն 500-ական ոսկիի կաշի այլ և այլ ձևերու վերաբերող։ Միամիտները կը խորհին, թէ փաբրիկաները իրենց հրամաններուն կը սպասեն անկասկած, և որովհետև իրենք ալ Լօնդօն են,—հարիւրաւոր մղոն հեռու հրամանը ղրկուած քաղաքէն,—յաջորդ օրը անմիջապէս պիտի ընդունին ծրարները… Յուսախաբութիւնը շուտով կը հասնի, բայց չեն յուսահատիր։ Կը դիմեն ուրիշ ձեռնարկի մը, որու մասին է որ մասնաւորապէս կուզեմ գրել։ Հատընտիր միտքը կը յղանան Պոլսոյ Բ. Դուռը ծուղակը ձգել և Լօնդօն գեղխանքի ու վաճառներու մէջ թաւալիլ, և այնուհետև ալ անցնիլ ուրիշ կողմ։ Այս տարիքոտ անձը, միշտ միւսին քարտուղարութեամբ, ապահովագրեալ նամակ մը կը գրէ Պոլսոյ Դրան, յայտնելով որ, «երբե հաւատարիմ և խոնարհ ծառայ օգտատէր կայսեր», բաւական ժամանակէ ի վեր մտած ըլլալով հնչակեաններու մէջ իրեն (սուլթանին) ծառայելու դիտումով և կատարած ըլլալով մեծ դեր, իրեն կիմացնեն հնչակեան գաղտնի ժողովի մը լուրը՝ ուր ներկայ պիտի ըլլան եղեր «նաև Թիւրքիայէն եկած պատգամաւորներ», որոնցմէ ոմանք թերևս վերադառնան կրկին։ Ասոնց անունները, ինչպէս նաև տեղի ունենալիք գաղտնի դաւադրութեանց մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ մէկ պայմանով։ Որ ի պատասխան ղրկուած նամակին՝ ստանայ 50 ոսկի կանխիկ և մնացեալ 100 ոսկին ալ ապա։ Պատասխանը կուգայ—պայմանը անընդունելի է։ Ուրեմն նոր միջոց մը և բարեփոխուած նախորդին վրայ։ Ասոր ալ պատասխանը կը լինի—դիմել տեղական հիւպատոսին և խնդիրը քննել… Յոյսերու փշրում. որովհետև տեղական հիւպատոսը կամ քոնսիւլը շատ լաւ կը ճանչնայ զինքը և առաջին տեսքէն կը հասկնայ լրբութեան գործը։ Հետևաբար այս ալ կը մարի։ Ու հիմա այդ միևնոյն անձը դիմած է նորանոր հնարքներու—մերթ յաջող, մերթ անյաջող վախճաններով։ Կը տեսնէք թէ ի պահանջել հարկին յեղափոխականներու կամ յեղափոխութեան անունն ալ շահագործել գիտեն և շատ մօտիկէն կը հետևին օրուան անցուդարձերուն։ Դեռ անցեալներն էր միայն, երբ այս տիպերէն մէկը, դիմելով մանչէստրաբնակ հարուստ հայու մը, երբ կը մերժուի,—«ինծի նայէ,—կը պոռայ երեսին,—պիտի տաս նէ, տուր. չէ նէ դուն գիտես։ Թափշանձեանը միտքդ բեր…»։ Բացատրութեան հարկ չկայ։

Օտարներու մէջ ալ, չկարծէք որ Թիւրքիոյ, Յունաստանի և այլն քոնսիւլներն ու հիւպատոսները միակն են։ Գոնէ Լոնդոնի համար խօսելով, կրնամ ըսել թէ չկայ քաջածանօթ անհատ մը այս կամ այն կերպով հայոց համակիր խօսքով, գրչով կամ գործով, որ այս անպատկառ սրիկաներուն դիմումներուն զոհ չըլլայ։ Առաջնակարգ եպիսկոպոսներէ, կղերներէ սկսեալ՝ մինչև պարլամենթի անդամոց դիմած են և բան մը ձեռք բերած, ներկայացնելով ինքզինքնին կոտորածներէ փախստականներ։ Իրենցմէ շատեր ազէտ են. անուննին իսկ գրել չեն գիտեր. ինչպէս կը դիմեն ուրեմն։ Ասոր ալ դիւրութիւնը կայ։ Երբ գիտցողը գտնեն՝ կը նախապատրաստուին անակնկալներու։ Ես անձնապէս տեսած եմ այնպիսիներ՝ որոնք գրպաննին ծրարով պատրաստ նամակներ ունէին հայերէն, ֆրանսերէն, թիւրքերէն, անգլիերէն և այլ լեզուներով և պէտք եղած ժամանակ կը ղրկեն։ Ո՞վ պիտի ծանօթանայ արդեօք Ջէյմս Բրայսի նման անձի մը ստացած այսպիսի մուրացիկ նամակներու թիւին. ո՞վ պիտի երևան հանէ զանազան հայանպաստ ընկերութեանց քարտուղարներուն, նախագահներուն, պառաւկալ անդամներուն ու այլոց ստացածներուն թիւը։ Լոնդոնի իսկ, մեր աչքին տակ, ունինք 1—2 հատ ընտիր տիպեր՝ որոնք 5—6 տարիէ ի վեր ձեռքերնին գործի [illegible] պէս կապրին։ [illegible] Ջոյներու այս կամ այն [illegible] դէպքեր, որոնք [illegible] սիրտը պժգանքով ու զայրոյթով կը [illegible]շարեն։

Մինաս Ցոլակ

(Կը շարունակվի)

*) Առաջ ենք բերում կրճատումներով։

[illegible]

(Կը շարունակուի)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ախալքալաք, 4 ապրիլ

«Մշակի» № 64-ում զետեղուած [illegible]

դամները բերև թէ վաճառել են տոմսակները միայն այն մարդոց, որոնք անպայման գնելու էին կասսայից. բացի ներկայացման օրը կասսայում ծախուածներից, 120 ր. աւելի տոմսակներ վաղօրօք արդէն ծախուած էին ընկ. ջանքերով, առաւելապէս այնպիսի անձանց, որ երբէք չէին յաճախում ներկայացումներին: Ինչ վերաբերում է պարոնի այն հեգնութիւններին և տափակ սրախօսութիւններին, որ 5 ր. անդամավճարով «ֆիլանտրոպկա» անունն ենք կրում, կամ ժողովները վերջանում են «պիրօժնէով ու մինիօնով և մօղաների մասին խօսելով»՝ չարժէ նոյնիսկ պատասխանել, որովհետև գործն ինքն աւելի պերճախօս և փաստալի հերքումն է այդ բոլոր խեղկատակութիւնների և խեղկատակների դէմ: Այնպիսի մի յետ ընկած գաւառական քաղաքում, որպիսին մեր Ախալքաղաքն է, տարեկան 5000 ր. աւելի բիւջէ ունեցող ընկերութեան անդամները, կարծում ենք, «պիրօժնէով, մինիօնով և մօղաներով» զբաղուելուց աւելի արդիւնաւոր գործ կատարելու ընդունակ կը լինեն, և այդ բանը չը տեսնելու համար կամ իսկապէս կոյր կամ սև նախանձից կուրացած պէտք է լինել: Սակայն մենք կարծում ենք պարոնի մարգարտահիւս գրպարտութիւնների շարժառիթը մի այլ տեղ պէտք է որոնել. գրպարտութիւններ և անտեղի վիրաւորանքներ ժրտելով, այն էլ մի հիմնարկութեան հասցէին, պարոնը երևի տենչում է «պուբլիցիստ»—հրապարակախօս անունը կրել, որ աւելի հրապուրիչ և նախանձելի պիտի լինի, քան «ֆիլանտրոպկա» անունը, որ երբէք յաւակնութիւն չենք ունեցել մեզ վրա առնել:

Նախագահ վարչութեան՝

Օ. Տէր-Յովսէփեան

Վարչութեան անդամներ՝

Ե. Աւագեան, Ս. Աղբալեան, Զ. Յովսէփեան, Ա. Սափարեան-Յարութիւնեան, Շ. Սարգսեան, Ա. Էլչիբէկեան, Ա. Միրզոյեան, Ե. Սարգիսբէկեան

Քարտուղար՝ Մ. Սափարեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Խորասան, 21 ապրիլ

Ամեն մի երկիր, երբ նոր է ոտք դնում քաղաքակրթութեան շրջանը ու նոր է ըսկսում առաջադիմական քայլեր անել, նա անշուշտ ունենում է խոշոր պակասութիւններ: Այդպիսիների թւին պէտք է դասել այժմեայ Պարսկաստանը իր մանուկ սահմանադրութիւնով:

Սակայն այստեղի սահմանադրութիւնը մի այնպիսի կերպարանքով է երևում մեզ, որ դժուար է պատասխանել այն հարցին՝ թէ այդ պակասութիւնները ունենալով հանդերձ, ինչ իդէալի է ձգտում նա, կամ ժողովուրդը ինչ կարող է սպասել նրանից:

Մենք միայն լսում ենք, որ իւրաքանչիւր քաղաքում «անջուման» կայ և այդ անջումանը պիտի ժողովրդի շահերի պաշտպան ու նրա ցաւերի ու վշտերի թարգման հանդիսանայ: Բայց իրապէս կարող է սպասել խեղճ ժողովուրդը նրանից իր համար որևէ բարեփոխութիւն:

Ահա այդ հարցն է, որ հետաքրքրում է մեզ:

Ընթերցողին անջումանի մասին գաղափար տալու համար շօշափենք մի հարց: Այն երկիրներում, ուր ժողովուրդը սահմանադրութիւն ունի, երևում են բուրժուազիա և պրօլետարիատ, հարստահարիչ և հարստահարուող, ճնշող և ճնշուող, և այս ճնշուող դասակարգը, գոյութեան կռիւը նշանաբան ունենալով, գիտակցութեան է գալիս ու սկսում է իր իրաւունքները պաշտպանել կռիւ մղելով հարստահարողների դէմ:

Բայց այլ կերպ է Պարսկաստանում: Այստեղ մենք տեսնում ենք անջումանների բոլոր պատգամաւորներին, որոնք բոլորն էլ դուրս են եկել ժողովրդի շահերը պաշտպանելու: Այստեղ չը կան տարբեր կուսակցութիւնների ներկայացուցիչներ. մենք բոլոր անջումանի մարդոց համարում ենք ժողովրդի ներկայացուցիչներ ու նրա ցաւերով տոգորուող անհատներ: Մինչդեռ մի երկիր, որքան էլ նախնական դրութեան մէջ լինի, որքան էլ աշխատանքի տեսակները սաղմային վիճակի մէջ լինեն, էլի չէ կարող բոլորի շահերը պաշտպանել, ստեղծել մի այնպիսի հաւասարակշռութիւն, որ ամբողջ տէրութեան մէջ միմեանց շահերին հակասող դասակարգ չը լինէր:

Ընթերցողի համար նոյնպէս հետաքրքրական է, թէ ինչ ձևով են պատգամաւորական ընտրութիւններ կատարւում այստեղ: Ժողովրդի մեծամասնութիւնը անգրագէտ ու տամիկ լինելով, ի հարկէ, խօսք էլ չէ կարող լինել ընդհանուր, գաղտնի և հաւասար ձայնատւութեան մասին: Ուրեմն, այստեղ էլ կարող են ընտրվել այնպիսի անհատներ, որոնք ժողովրդի մէջ թէ փողով և թէ այլ և այլ հնարներով դիրք են ստեղծել ու հռչակ ստացել: Բնականաբար այդպէս էլ պէտք է լինի, քանի որ ընտրութեան, գաղտնի քուէարկութեան սիստեմ չը կայ: Դրա շնորհիւ ուրեմն անջումանի անդամ կարող են ընտրվել այնպիսի անհատներ, որոնք ժողովրդի շահերին խիստ աննպաստ հանգամանքներ կը ստեղծեն:

Եւ մենք այսօր տեսնում ենք ժողովուրդի դատի ղեկավարութիւնը այնպիսի առաջնորդ անհատների ձեռքում, որոնք քաղաքակրթական ամենատարրական հայեացքից զուրկ են: Աւելի բնորոշելու համար այսպիսի անհատներին, կը բերեմ մի խիստ ծիծաղելի երևոյթ, որ պատմել է ինձ մի ճանապարհորդ: Մէշէդի անջումանի մասնաժողովներից մէկում արծարծվում է մի այսպիսի հարց, որ բոյկոտ անեն շաքարը և թէյ խմելու համար գործածեն չամիչ. դա հերթական հարց դարձնելով ընդհանուր ժողովում՝ հաւանութիւն չէ ստանում լոկ այն պատճառով, որ ռուսական կառավարութիւնը դժգոհ կը մնայ այդ բանից:

Ահա թէ ժողովրդի փրկութիւնը ինչպէս է հասկացվել այսպիսի ազատամիտների կողմից:

Մեր ցանկութիւնն է, որ անջումանը կանգնած լինի իր կոչման բարձրութեան վրա. նա պէտք է մտածէ ժողովրդի բարօրութեան մասին, միջոցներ ցոյց տայ նրան տնտեսապէս ապահովվելու, կրթութիւն, գիտութիւն, լուսաւորութիւն տարածէ ժողովրդի մէջ: Անջումանը այդ է պարտական անել ժողովրդին և մենք այդ ենք սպասում նրանից:

Արծիւ-անիկ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Մահափորձ դաշնակից իշխանների դէմ.— Աւստրիական Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի յոբելեանի առիթով Վիեննա են գնացել բարձրաստիճան հիւրեր, որոնց թւում նաև բազմաթիւ դաշնակից իշխաններ: Երբ գնացքը անցնում էր Վիղէ կայարանի մօտից. նրան սկսում են ռմբակոծել քարերի տարափներով, որի ժամանակ ջարդուփշուր են լինում լուսամուտների ապակիները:

Երկրորդ անգամ, երբ այդ իշխաններից մէկը անցնում էր նոյն կայարանի մօտից, դարձեալ սկսում են քարկոծել գնացքը:

Դժգոհութիւնը ուղղված է եղել իշխանների դէմ:

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա

Ժուրնալիստ Գարդենի տարած յաղթանակի մասին արդէն «Մշակում» հաղորդված էր: Արքայազն Էյլենբուրգը, որի անբնական, զօօկսուալ հակումները ապացուցվեցին կալանաւորված է, և նրան սպառնում է երկարատև բանտարկութիւն:

«Matin» լրագրի թղթակիցը այդ դէպքի առիթով այցելել է Գարդենին: Վերջինս ասել է.

«Մեր առջև մի ամբողջ տրագիքական պատմութիւն է: Արքայազն Էյլենբուրգը, որ ամենազօր մարդն էր համարվում, որի առաջ դողում էին կանցլէրները, արքայազունները, Սև-Արծւի բարձրագոյն շքանշան ունեցող կաւալերները, այժմ կալանաւորված, բանտարկված է:

«Ձեզ թւացնի բերկրանքի զգացմունքս, որ վերջ ի վերջոյ բանտ նստեցրին ոչ թէ ինձ, այլ իմ հակառակորդին: Ցանցանքը իմս չէ. ես ուզում էի մերկացնել մեր քաղաքական անկարգութիւնները, մինչդեռ իշխանը ուզում էր ինձ անպատւել և բանտարկել տալ: Նա ընկաւ իբրև զոհ այն համոզմունքի, որ իրան ամեն բան թոյլատրված է անել, որ ամեն բան նրան կարելի է: Նա կարծում էր, որ քրէական օրէնքների ժողովածուն, որ երդմնազանցութեան համար պատիժը և այլն, գոյութիւն ունեն միայն «ժողովրդի», «մասսայի» համար, այլ ոչ իշխանների, ոչ այն անձանց համար, որոնք փոքր ի շատէ բարձր կանգնածների թւին են պատկանում»:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ն ե ր ք ի ն

8 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մայիսի 6-ին երեկոյեան արտասահման մեկնեցին Հեսէնի մեծ դուքսը և դքսուհին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մայիսի 6-ին կայացաւ Պետական Խորհրդի ֆինանսական յանձնաժողովի և յատուկ մասնաժողովի չորրորդ նիստը՝ Ամուրեան երկաթուղու օրինագիծը քննելու համար: Յօգուտ երկաթուղագծի կառուցման խօսեցին Սաբուրովը, Կուլոմզինը, ֆինանսների մինիստրը, դէմ՝ Կօրվին-Միլէվսկին և կոմս Վիտտէն, որոնք շեշտեցին այն հանգամանքը, որ երկրի ֆինանսական այժմեան տագնապալից օրերում այդպիսի խոշոր ծախքեր թոյլատրելի չէ անել: Վիճաբանութիւնների շարունակութիւնը յետաձգվեց մայիսի 9-ին:

ՕԴԵՍՍԱ: Իօկօհամայից տեղս եկաւ եապօնական ֆիրմաների ներկայացուցիչների մի խմբակ, որ բանակցութիւններ է վարելու Օդեսսայում եապօնական ապրանքների, առանձնապէս թէյի պահեստներ բանալու մասին:

ՎԼԱԴԻՄԻՐ: Նահանգական արտակարգ ժողովում որոշվեց ջրհեղեղի վնասները համարել հրդեհի վնասներ և հատուցանել ապահովագրական դրամագլխից:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ներքին գործերի մինիստրութիւնը թոյլատրեց ռուսական կայսերական տեխնիքական ընկերութեան Օդեսսայի բաժանմունքին՝ գումարել 1909 թ. մարտ ամսում, Օդեսսայում, քաղաքային բարեկեցութեան խնդրով զբաղվող գործիչների և մասնագէտների առաջին համառուսական համագումարը:

ՌԻԳԱ: Գիշերս վախճանվեց երկրագործութեան և պետական կալուածքների կառավարութեան պրիբալտեան նահանգներում կառավարիչ իշխան Մեշչերսկին:

ԿՐԵՄԵՆՉՈՒԳ: Ուժեղ մրրիկների պատճառով նաւերը Դնէպրի վրա կանգ են առել: Շատերը ջրասոյզ եղան. ահագին քանակութեամբ արժէքաւոր իրեր կորան:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Սպանիական արքայորդին իր շքախմբով մայիսի 7-ին մեկնեց արտասահման:

Ա ր տ ա ք ի ն

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ: Սկսվեցին Պետերբուրգի կայսերական թատրօնի դերասանների ներկայացումները:

ՓԱՐԻԶ: Պարլամենտի նիստերը վերսկսվեցին: Քննվել է եկամտային հարկը:

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ: Ժամանեցին թագաւորը և թագուհին. ժողովուրդը ցնծութեամբ դիմաւորեց:

ԲԵՐԼԻՆ: Բօրսային նոր օրէնքը իր ոյժի մէջն է մտնում յունիսի 1-ից (նոր տօմարով):

ԼՈՆԴՕՆ: Րէյտէրի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Էդուարդ թագաւորի տեսակցութիւնը թագաւոր կայսրի հետ տեղի կունենայ Րեվէլում մայիսի վերջերին:

ԼՈՆԴՕՆ: Համայնքների պալատ: Պահպանողական Էլլին խնդրում է կառավարութեանը տեղեկութիւն տալ այն բանակցութիւնների ընթացքի մասին, որ վարվում են անգլիական և ռուսական կառավարութիւնների միջև մակէդօնական բարենորոգումների մասին: Գրէյը պատասխանեց, որ բանակցութիւնները մի քանի կէտերում դեռ աւարտված չեն, և ներկայումս նա ոչինչ չէ կարող աւելացնել այն հաղորդութեան վրա, որ արդէն արվեց պալատում:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Դուկիս, Վօրօնցօվի արձանի համդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.:

Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի:

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.:

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան:

Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան:

ԻՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

Ա. Միխթարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33.

(ա. օ.) 100—47

Ծննդկանների 2-րդ կասայի,

այսինքն՝ Բաղմաձէի, Դեկանօզովի, Իւրամօվի և Լազօ Կիպիանու, կանօնաւոր ժողովի միջոցով մայիսի 2-ին ընտրված «լիկվիդացիօննի կօմիսիան»—Կօնստանտին Ցալկամանիձէն, Արշակ Զօրանեանը և Զախար Կավտարաձէն—խոնարհաբար խնդրում է վերոյիշեալ կասսայի անդամներին առանց յետաձգելու շնորհ բերել Մետեխեան փողոց, Սերգօ Ալիխանօվի տունը, № 35, Արշակ Յարութիւնեան Զօրանեանի բնակարանը և ներկայացնել իրան վերոյիշեալ կասսայի կնիժկաները, որքան գտնվում է նրանց մօտ: Առաւօտեան ժամը 7-ից մինչև 10-ը, իսկ ցերեկվայ ժամը 3-ից մինչև գիշերվայ 8-ը:

Արշակ Յարութիւնեան Զօրանեան

1—1

ՀՐԱՒԷՐ

Նորին բարձր սրբազնութեան թեմակալ առաջնորդի առաջադրութեան համաձայն, մայիսի 11-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 12-ին, ս. պատարագից յետոյ առաջին անգամ լինելու է Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցում ծխական ժողով՝ ընտրելու երեք պատուիրակներ, որոնք միւս եկեղեցիների պատուիրակների հետ միասին ընտրելու են մի պատգամաւոր, որը մասնակցելու է ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան: Ուստի խնդրում եմ Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցւ բոլոր արական սեռի 25 տարեկան և աւելի հասակ ունեցող ծխականներին շնորհ բերել յիշեալ օրը և ժամին՝ մասնակցելու ընտրութեանը:

Սարգիս ա. ք. Շիօյեանց

(ու. կ.) 2—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻՆ

մեկնեց Պետիգօրսկ (Կովկ. հանք. ջրերը): Հասցէն՝ Верхній бульваръ д. кн. Гирей.

10—3

ԱԴՕԼՖ ՌՈՒԴԷ

Ժողովրդական դպրոցի

ՄԵԹՕԴԻԿԱ

Փոխադրեց գերմաներէնից

Յովհաննէս Տէր-Միրաքեան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներածութիւն. Պատմութեան նախաշաւիղների ուսուցումը. Պատմութեան ուսուցումը. Աշխարհագրութեան ուսուցումը. Բնագիտութեան ուսուցումը. Հայոց լեզուի ուսուցումը. Թւաբանութեան ուսուցումը. Երկրաչափութեան ուսուցումը. Ջեռքանական ճշմարտութիւններ

ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.

Կազմված՝ 1 ր. 90 կ.

Դիմել, Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ". Г. И. Галустяну. Գրախանութի ցուցակը ցանկացողներին ուղարկվում է ձրի:

(չ. ու. ե.) 10—4

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

19 տարեկան

որոնում է գործակատարի կամ մի որևէ ՊԱՇՏՕՆ: Ունի երաշխաւորութիւն: Հասցէն՝ Армянскій базаръ, № 15. Магазинъ серебряныхъ вещей Махмуда Кожлаева.

(չ. ու. կ.) 3—2

Լոյս տեսաւ

„ԾԻԾԱՂԱԲԵՐ"

Հայրիկ, Պարոնեան, Պըլը-Պուղի, Մօլլա-Նասր-Էդդին և ուրիշ ազգային ու օտար զուարճախօսներ:

182 ԸՆՏԻՐ զուարճախօսութիւն—անեկդօտներ, 112 երես, գինը՝ 20 կոպէկ:

Դիմել գրավաճառներին: Ինձնից գումարով գնողներին 20% զեղչ և ճանապարհածախսն իմ հաշւին: Մշտական հասցէս՝ Тифлисъ, Хачатуру Хачатріанъ, 9 уч. Лысогорскій пер. № 10.

(չ. ու. կ) 10—9

Կիրակի, մայիսի 11-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՆԻ ԱՅԳՈՒՄ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԻՆ

կը կայանայ

ծաղկեայ ՄԵԾ զբօսանք

հետեւեալ ծրագրով

1) Վիճակախաղ՝ զանազան իրեղէններ և 100 ր. դրամով, 2) մանկական խաղեր, 3) օղակախաղ, 4) կարթ, 5) ջան-գիւլում, 5) petits chevaux, 6) բաղդի անիւ, 7) կօնֆէտի եայլն

→ ՊԱՐԵՐ ←

Երաժշտութիւն եւրօպական եւ ասիական

Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 2½-ին

Մուտքը մեծերի համար 30 կոպէկ.

Աշակերտների և երեխաների համար 20 կոպէկ:

(ու. կ.) 2—1

ԲՆԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ կրկին տպագրութեամբ այս ճոխակապ եւ ոչ միայն ամէն հայու այլ եւ օտարազգի հայասէրներու սիրելի ու օգտակար գործի առաջին հատորը, ձեւացած քառածալ 843 էջէ եւ զարդարուած 350 գեղատիպ պատկերներով:

Գինն է Թղթակազմ բազմագոյն կողքով 15 ֆր. = 6 րուբլի = 3 տոլար:

Կը շարունակուի ԲՆԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆի երկրորդ հատորի բաժանորդագրութիւնը, որուն առաջին յիսունմեթեան գիրքը զարդարուած է բազմաթիւ նոր ու հետաքրքրական զուտ ազգային պատկերներով եւ կը ղրկուի բաժանորդաց. երկրորդ գիրքը կ'աւարտի տարւոյս մէջ:

Բաժանորդագրութեան պայմանք նոյն են: Բաժնեգինն է զուտ 15 ֆր. = 6 րուբլի = 3 տոլար:

Գլխաւոր պահեստը մեր մօտ է. Imprimerie Arménienne Venise (Italie)

Կարելի է ստանալ նաև հետեւեալ քաղաքներէն

Le Caire (Egypte). - Mr. Setrak Odabachian Boîte Postale, 244
Paris (France). - Mr. Artaky Ouandjian 22 Rue Milton
Tiflis (Caucase) - Mr. G. Galoustian Librairie "Gouttenberg"
Worcester, Mass (U. S. A.). - H. M. Martin 102 Pleasant Street.

(ու. ե.) 2—1

Тѵпографія „Эпохмія" Авака Мугдусова ст. ... Большая Ванкская ул. № 3.